

TÜTENGİL'DEN ANILAR

Kerim YUND

Kerim Yund, rahmetli Z.F. Fındıkoğlu ve C.O. Tütengil'in (her ikisinin de) en yakın dostlarından biri olarak bilinmektedir. Kendisi Sosyoloji çevrelerinde Folklorcü hüviyeti ile tanınmıştır. Folklorcü sıfatı ile, mahallî bir şiveyi aksettirecek şekilde kaleme aldığı yazısı aynen sunulmuştur.

Tütengil, bir bakıma karanlık hem de koyu karanlık bir gece idi. Beyninde neler dolaştığını, kendisi söylemezse, kestirilemez, yorumlanamazdı. Kimi konularda o kadar ketumdu ki, içinden geçenin olumlu mu olumsuz mu olduğunu bilmek olanağı yok idi. Ancak bu karanlık gecenin cankurtaran fenerleri, donanma ışıklanmaları da olurdu... Onun makaleleri, broşürleri, kitapları, röportajlar, radyo televizyon konuşmaları, dersleri, konferansla, bu uzayın, bu gecenin ayçası, dolunayı, yıldızı, samanyolu, akşamyıldızı, güneşi idi.

Onun "sonay" diyebileceğimiz Türk Folklor Araştırmaları dergisinin 365. sayısında İlsan Hinçer hakkında yazdığı, Hinçerin bıraktığı kültür belgesi, başlıklı yazısıdır. Şehit edileceği sabah Bora Hinçer'e dergi için yazdığı makaleyi fakülteye getirmekte olduğunu ve almalarını telefon etmişti.

Tütengil'in son makalesi yukarıda söylediğimiz olmakla birlikte onun üzerinde çalışmakta olduğunu sonradan öğrendiğimiz, Atatürk'ün Halkçılık Yanı. Bu eseri İş Bankası istiyordu.

Fatih, beynimden geçeni, sakalının kılı bilse onu koparırım dememiş miydi? Başarı uzun bir sabırdan başka nedir ki? Sağlığımızda cumhurbaşkanları, başbakanlarla görüşmeler yapan ölünce en büyük devlet ve öğretim üyelerinin ilgisini görüyordu ölümü kendisi için

bayram ülkesi, yurddaşları için matem oldu demek gerçeğin kendisidir. Onu geleceğin insanına bütün yönleriyle anlatmak bir vatan borcudur. Biz bu yazımız ile biraz da bu yönü aydınlatmayı amaç edindik. Önce kısaca aile çevresinden söz edelim.

Babası :

1 Şubat 1972 tarihinde Tanrının rahmetine kavuşan emekli ilk okul öğretmeni Kıbrıslı Ali Rauf bey, Cavit Orhan Tütengil'in babasıdır. Tarsus'a yerleşen öğretmen buradan evlenmiştir. Ali Rauf beyin biri kız ötekileri erkek olmak üzere beş çocuğu vardı. Bunlara biraz aşağıda belirteceğimiz gibi müslüman adları yanında Türk adları da vermesi ailenin sosyal yapısını pek iyi gösterir. Ali Rauf beyin ölümünün yıl dönümü dolayısıyla 1 Şubat 1973 de Tarsus'ta Makam camiinde ruhuna eşit ve çocuklarınca okutulan mevlut dinlemek isteyenlere duyurulmuştur.

Bu görev Atalara saygının Tütengil ailesinde başta geldiği de belirlir.

Anası :

Tütengil'in anası, rahmetli Meryem Hanım, Tarsus'a daha güneyden gelip yerleşmiş ticaretle meşgul orta halli bir ailenin kızıdır. Meryem'in babasının sattığı mal içinde kokulu maddeler, baharat da olduğu için soy adlarını tanıdıkları bir lakapdan yararlanarak Tütengil İmişlilerdir. Dede mesleğinin etkisi altında kalınmıştır.

Kardeşleri :

Tütengil beş çocuklu bir babanın ve dört kardeşi bulunan bir ailenin üyesi idi. Ali Rauf bey çocuklarına pek iyi bir eğitim vermiştir. Kardeşler arasında saygı, sevgi de vardır. Ölüm günü sağ olanlar cenaze törenine ulaşmışlar bu gençlerden biri Levend'deki evde (Keşke o öleceğine ben ölseymdim..) diye ağlıyordu. Beş kardeşin doğum sırasına göre adları: 1) Cavit Orhan, 2) Melâhat Türkân (kız ölmüştür), 3) Cahit Turhan 4) Cahit İlhan, 5) Cahit Ayhan. Görülüyor ki gerek müslüman gerekse Türk adı verilirken kafiyeli kulağa hoş gelen sesler seçilmiştir. Müslüman ve Türkçü aynı zamanda zevk sahibi kimseler olduğu açıkta.

Eşi :

Tütengil'in eşi Şükriye Hanım, Ankara'nın yerlisi denecek kadar eski bir ailenin kızıdır. Kökleri Kıvrımlıdır. Tıp vasfını yitirmemiştir. Dil-Tarih Fakültesini bitirdi, felsefe öğretmenliğinden emeklidir. Şükriye hanımın annesi kızıma gelince iyi konuşurduk. Benim de yüz çizgilerim, Şimal Türklerini andırdığı için yakınlığımız daha da ileri giderdi. Ben Silifke'nin Tekeli yörüklerinden olduğumu söylemiştim. O kızıma (Kerim bey de Tatar ama saklıyor..) diyerek beni kendilerine yakın sayarlardı. Ben de kendisine ve çocuklarına aynı saygıyı gösterirdim. Göstermeyi evcek borç biliriz.

Tütengil eşine karşı çok saygılı olmakla birlikte aile reisi görevini de önde tutardı. Onları üzmemeye ürküntülü durumlarda moral vermeye gayret ederdi. Son yıllardaki (kargaşa) dolayısıyla şöyle demiştir.

— *Bana bir hal olursa özölmeyiniz.. Metin olunuz ben mezar yerimi, senin mezar yerini, Kaya'nın mezar yerini satın aldım. Kızım Deniz evlenecek. O kocasının aile mezarlığına gömülür..*

Çocukları :

Tütengil'in büyük Kaya (erkek), küçüğü Deniz (kız) olmak üzere iki çocuğu vardı. İlkokul yaşlarından beri benim üç çocuğumla arkadaşlık ederler.. Bunlara o kadar güzel insanca terbiye verilmiştir ki Türk Töresine örnek sayılır. Çocuklar şimdiki gün, Üniversiteyi bitirmişler mesleklerini elde etmişlerdir.

Tütengil'in Dış Yapısı :

O da Tanzimat sadrazamlarından Alipaşa gibi parlak gözlü, açık (muhakkak) sözlü idi, harflere hakkını vererek konuşurdu. Kızı Denizin benim kızıma söylediği şu sözler onun yapısı hakkında hem bir ölçü hem de bir nüktedir.

Tütengilin kızı Deniz henüz ilkokul öğrencisi iken benim kızım Tülin'e şöyle demiş (Senin baban da benim babam gibi sedirde otururken ayakları yere değmiyor) Bunu bir gün kızım Tülin bana söyledi. Hoşuma gitti, Kendilerine bir kaç kez söyleyip gülüşmüştük. Boylarımızın 1.60 cm. raddelerinde oluşu çocuklarımızın ilgisini çekmişti.

Soyadı :

Önce Tütengil ailesi soyadı olarak (Öz) sözünü almışlar, fakat sonra bunu beğenmeyip Tütengil üzerinde karar kılmışlardır. Bunun nedeni anne tarafından dedesinin güzel kokulu maddeler satan bir esnaf olmasından ve bu ailenin yerli lakaplarının buna uymasından ileri gelmiş olduğudur. Fakat sonraları Cavit beyin babası bu adı da, eşi yanının adı olduğu için beğenmemiştir. Fakat ad yayılmış diye de değiştirilmemiş.

Tütengil'in Özellikleri :

Tütengil ile ilk kez 1956 yıllarında tanışmıştık. Çemberlitaştaki Muallimler derneğinde Erzurum Kongresi dolayısıyla bir anma töreni yapıyordu. Orada Fındıkoğlu ve Tütengil ile tanıştık, görüştük. Asistan Cavit Tütengilin Tarsuslu olması dolayısıyla hemşehrimiz, birellimiz, diyerek daha da yakınlık duyduk. Görüşmeler arttı. Fatih'te Şemsettin Sami Sokağındaki evde kira ile oturuyorlardı. İkimizde de kitap merakı olması, çocuklarımızın taydaş bulunması yakınlığımızı arttırdı. O günlerde Cavit bey Tarsus'a özgü gelenekleri yaşıyordu. İlkokul öğrencisi kızına kısa etekli entari giydirmeme için evde atanlaşıyordu. Sonraları hele profesör olunca Fındıkoğlu bile Tütengil'de değişmeler olduğu sanısına varmıştı. Ben o sanıda olmadığımı Fındıkoğlu'na belirtmekle yetindim. Fakat Tütengil kolay anlaşılır bir ruha sahip değildi. Kimi yanlış yargılar buradan çıkıyor. O yoksullara acır fakat tembelle kızırdı. Çoğumuz yoksulla, tembeli ayırt edemediğimiz için yargımız birleşmiyor. O, ailece tanıştıklarını yiyecek içecek külfetine girerler diye randevusuz görmeye gitmek isterdi. Bulamadığı zamanda dönerdi. Büyük şehirlerde mesafe uzak olduğu için bu sökmüyor. Ama o Tarsusta olduğu gibi bunu yaşatmak huyunda idi. Fatih'te otururlarken, Bakırköy'e bize geldiler, Çekmeceye Türker Acaroğlu'na gidelim dediler. Habersiz gittiğimiz için evde bulamadık. Bir kır kahvesine oturup akşamı ettik. Fakat sonraları zaman ölçüsüne çok değer verdi. Benim saatim var, diyecek kadra duyarlı idi.

Levent'teki Evi :

Yaşama değişmedir. İnsan her solukta değişir ama bunu saptamak kolay değil. Bu gizli değişme, çağdan çağa belli olur. Kara saç-

ların ağarması gibi. İnsanı zamanla birlikte çevre de değiştirir. Tütengil Fatih'ten Levent'e geçince değişen çevresinin çeşitli etkilerinde kaldı. Burada doğa ile daha iyi ve yakından ilgilendi. Kazma, kürek, bel alarak çiçek, meyve, sebze yetiştirdi. Kuşkusuz bunları kazanç olarak değil spor olarak yapıyordu. Tavuk besledi. Köpek besledi. Bunları yaparken çok mutlu idi. Yorgunluklarını dindiriyor, arkadaşlarına çalışmalarını gösteriyordu. Çoğu kez elde ettiği yumurtalarını (taze taze) diye özellikle hasta arkadaşlarına armağan olarak götürürdü. Evinde kendini görmeye gelenlere Bahçeyi gezdirir, olgunlaşmaya başlayan meyvalardan,, açmak üzere olan çiçeklerden sunmaktan zevk duyardı.. Eli açıktı, para hırsı taşımazdı. Başkalarında yerken çekinirdi, ama misafire canını verirdi. Sofrası her zaman açıktı. Kimi misafirleri ile içki de içerdi. O okumaya yazmaya tutkunduydu. Bu konuda utanma, sıkılma, yorulma bilmezdi. Araştırmacı olarak İsmet Paşaya kadar gidip görüşmüş, yurt dışındakilerle mektuplaşarak bilgi almıştır.

Levent'deki evini çok severdi. Bir bakıma bu ev onlara uğurlu gelmişti. Ellerine geçen olanaklar artmış, akrabaları, arkadaşları rahat edecek bir yer bulmuştu. Evde zaman zaman yararlı değişiklikler yapıp daha kullanışlı duruma getiriyorlardı. Tütengil Ankarada, İstanbulda çeşitli okul ve fakültelerde ders alıyor, çevresi genişliyordu.

Sağlığı - Şekerden Çekinmesi :

Cavit Bey, sağlıklı görünen, kolay kolay da hasta olduğunu söylemeyen bir tip idi. Lisede okurken bir zafiyet geçirerek paravantoryumda kaldığını ölümünden sonra öğrendim. Sağlığında kendi soylarında şeker olduğu için yemesine içmesine çok dikkat ettiğini biliyordum. Hamur işlerini sevmesine rağmen vurunmazdı. Doymak için değil, beslenmek için yedi. Yeyip içmeyi pek nadir hallerde kaçırdı. Bunca sakınmasına rağmen ölümünün ne yoldan olacağını keddirmek ve ona göre savunmak olanağını bulamadı. Yaşam bilmececi çözülmez.

Tut Yeme

Tut Anadolu halkının tutkuna olduğu bir yemiştir. Tütengil'in bahçesinde de aşılı ak tutlar vardı. Çargaşanın arttığı, taşıtların azal-

diği, son yıllarda Tütengillere gitmekte zorluklar çekiyorduk. Hiç olmazsa tut zamanının kaçırmayalım diye telefonlaşırdık. Ben de şeker çıktıktan sonra bana tut yasaklandı ama yine de bu geleneği bozmadık. Aslında.

Gönül ne kahve ister ne kahvehane,

Gönül dost ister kahve bahane.

idi. Şimdi yine ak tut var ama

Artık ne havasında o lezzet var ne suyunda.

Levend'i ziyaretlerimiz, onun bıraktıklarını görmek içindir.

Karabaş :

Tütengil, Levend'deki evinde memlekette ve çocukluğunda öğrendiklerini ya da özleyip yapamadıklarını uyguluyordu. Onun, kendi eliyle çimdirdiği (yıkadığı) Karabaş adlı simsiyah bir köpeği vardı. Gündüzleri köpeği bir tünekte bağlarlar geceleri salıverirlerdi.

Arkadaş Canlılığı :

Arkadaşlarına, dostlarına vefalı idi. Onların özel günlerini öğrenince kutlardı. Gazete, dergide, ya da televizyonda bir arkadaş ile ilgili haber duyarsa telefonu açar ona haber verirdi. Onun tanıdıklarına karşı ne ölçüde duyarlı olduğunu şu olay pek güzel belirtir:

Behçet Necatigil'in kanserden Cerrahpaşa Hastahanesinde ölüm döşeginde olduğunu öğrenince günlerce üzüntüsü geçmemiş bir gün kendi eşine;

— Onun ölüm haberini duymam beni çok yıkacak, demişti. Bu acıması, onun ruh düzeninin durumunu, insancılığını göstermeye yeter.

Tütengil'in Yönleri :

Rahmetli Dr. Prof. C. O. Tütengil çok çeşitli çalışma yönleri olan değerli bir bilgin idi. 1) Halk çocuğu oluşunu yitirmemesi, 2) Halk eğitimini kendisine konu edişi, 3) Türk Dili ile uğraşması, 4) Folklorcu oluşu, 5) Aile hayatında mazbut oluşu, a - eşini kendine

danışman bilmesi, b - iki çocuğunu erdemli yetiştirmesi, 6) Yayınları (kitap, dergi, gazete, radyo, televizyon), 7) Teşkilâtçılığı, 8) Öğreticiliği onun başlıca yönleridir.

Türkçülüğü - Türkçeciliği :

Üstadı Fmdıkoğlu'nun Türkçülüğü ve Türkçeciliğine, Tütengilinki uymazdı. Fmdıkoğlu'nun Türkçülüğü, Türkçeciliğinden daha kapsamlı idi. Tütengil'in Türkçeciliği, Fmdıkoğlu'nun Türkçeciliğinden daha genişti. Anlaşmazlık ikede değil amaca giderken tutulan yolda, metodda idi. Bu fark hoş görülmeli idi ama olmadı.

Otoritesi :

Açıkgözlük gereğince göz yummasını bilmektir. Otoritede böyle. Yumuşak olması gereken yerde yumuşamasını bileceksin. Cumhuriyete yazdığı yazılar ve orada kurduğu otorite ile gazetenin yönetimini sürdürmüştür. Fakat yazılarını gereken yere koymadıkları için yazı yazmamıştır. Sosyoloji konferansları serisinde "Kırvelik" adlı konferansını geç daktilo edildiği için dergiye koyamıyacağımız denmiştir. Bunları belirtmeden amacım kimi sert davranışların yarar ve zararlarını belirtmektir. "Doğru söz acıdır" deriz. Tütengil kırıcı da olsa sözlerinin doğrudan yana olduğunu, kendine ilke yapan filozoflardandı. Tütengil'in bu ruh yapısı belki de atalarından ötelere de gelmektedir. Babası Tarsus'ta sevilen ciddiyeti ile tanınan bir öğretmendi. Orman mühendis muavini Lutfi Çakır, Namrun yaylasında öğretmenle sık görüşen bir kimse idi, şöyle anlatıyor: Ali Rauf bey çok sigara içerdi. Eşi onun sigarayı bırakmasını sağlığına zararlı olduğunu söylerdi. Hoca, hanımı çok zorlayınca "Bak bu benim sende nyirmi yıl önce tanıdığım dostumdur. Çok zorlama senden vaz geçerim, ondan vaz geçmem" derdi. Tütengil de bir bakıma öyle idi. Canından bile vaz geçip inancından vaz geçmemiştir.

Tütengil sabırlı, kararlı iradeli idi. Türk Dil Kurumunda yararlı bir yer almak için yıllarca ve sessizce uğraştı. Bir gün ağzından şöyle bir söz çıktı: — Kimi durumları da zaman halleder.

Bu sözü ben şöyle anladım. Kurumun üyeleri yaşlı kendisi genç. İlerde çalışmalarını daha artacak direnç gösteren yaşlılar da aradan çıkacak o zaman amaca varmak kolaylaşacak.

Haber Alma Merakı

Tütengil dedikoducu değildi. Yalnız her çeşit haber almaya meraklı olup bunları kendi süzgecinden geçirerek kalıplardı. Yalnız gazete değil, radyo, televizyon haberlerini de dinlerdi. Misafir olduğu yerlerde haberleri dinlemeden ayrılmazdı. Evine gelen konuklara da "Haberler yakın. Dinleyelim öyle gidersiniz." derdi. Kimi kez de bir odada çeşitli konuşmalar yapılırken kimine kulak misafirliği yapardı. Bize evcek gelirlerdi. Bir süre konuşulduktan sonra "haydi kütüphaneye geçelim" der. Kitap odasına giderdik. Bu arada hanımlarda kendi kendilerine bir süre konuşurlar derdi. Onlara özel konuşmaları dertleşmeleri için olanak verirdi. Benim yeni kitaplarımı çalışmalarımı gözden geçirir fakat bunlar üzerinde bir mütala'da bulunmazdı. Ben müşküllerimi tereddütlerimi gidermek için sorular sorar aldığım cevaba karşı davranış ve tutumumu ayarlardım. Onun yokluğu ile nasıl bir aydınlıktan yoksun kaldım düşünün.

Eziklerden - Bakımsızlardan Yana Oluşu :

Tütengil, doğayı iyi inceler, sosyal olanların bakımsızlar, ezikler bölümünden yana olurdu. Makalelerinde, kitaplarında gerek birey gerek toplum için bu tuttuğu yön açık görülür.

Çok sevdikleri kır gezilerinde, yurt gezilerinde onun gözlüğü bu günün yoksulluklarını yarımın varlıklarını görürdü. Kırsal bölgelerden dönüşlerinde genellikle göz kamaştırıcı değil düşündürücü örnekler, görgülülerle dönerdi. Evindi bileşik gillerden sarı çiçek veren bir solmaz diken vardı. Bunu çiçeği için alıp getirmişler bir vazoya koyup saklıyorlardı. Herkes çiçeklerin şahı gülleri, menekşeleri, gümüş vazolarda saklarken o sarı dikenli sarı çiçeği, vazosuna koymuştu. Bu davranış Tütengil'in halkını, yurdunu, bitkisini ne denli sevdiğinin simgesidir. Yapılanı görüp yapılacağı belirtmek.

Kökü kazınıp yakılıp kül olsa da "bu topraklar benim yurdumdur" diye gelecek yıl yine filiz veren, yine süren bitikleri, çilekeş toplumlar, kişiler gibi sever, onlarla ilgilenirdi. Eski çağlarda kimi din adamları salgın hastalığa tutulanları kurtarmak için Tanrısal bir inanç ve sevi ile hastalara nasıl yaklaşır bakarsa o da, kimsesizlere, yoksullara öyle bakardı. Bu bakışta, din, millet, insan, hayvan, bitki ayrımı yapmazdı. Onun mazlum milletlerden yana oluşu çabası bu görüşün ürünüdür.

J. J. Ruso, yorgunluklarını dindirmek için kırlara açılır, oradan kimi kez elinde bir tutam çiçekle dönerdi. Bunları saklamışlar şimdi de onun adına kurulan müzede duruyor, diye okumuştum. Tütengil'in çiçeklerini de saklanmış görmek dileğimdir.

Bu ülkenin sahipleri yalnız üstünde yaşayan kişilerin insan haklarına göre paylarını almakla yetinmemelidir. Hayvanların, bitkilerin, dağın, taşın, toprağın da hakkını, bakımını sağlamalıdır.

Tütengillerin Hoşuna Giden Bir Fıkram :

Dağ köylerinden iki çoban delikanlısı birlikte soğan ekmeğe yerken biri arkadaşına

- Acaba padişah ne yer ki? diye sormuş o da,
- Ne yiyecek soğanın cücüğünü yer demiş.

Bu fıkra halkımızın bir kısmında asgari ve azamî yiyecek düşünmesini belirler.

Gezileri :

Tütengil ailesi geziyi çok sever. Özellikle, yurdun kırsal bölgelerinde; kıyı köylerinde bir kaç ay kalırlar. Hem doğa, insan tanışmasını hem de yorgunluklarını giderirlerdi. İstanbul'a yakın yerlerdeki dinlenme ya da kamp yerlerine katıldığımız da olurdu. Florya, Selimpaşa bunlardan örneklerdir. Fakat onlar daha uzaklara Bursa (Kırücaali), Bozcaada, Şarköy'e kadar da açılırlardı. Dönüşlerinde (hoş geldiniz)e gider ilginç olayları söylemelerini rica ederdik. Bunlardan biri de Kırcaali kampında olmuştur. Tütengil'in Üniversite-deki sosyoloji doktorluğu hekimlik sanılmış "Doktor bey, doktor bey hasta var.." diyerek muayeneye çağırılması olmuştur. O kendinin hekim doktor olmadığını söylemişse de hastaya çağırılanları inandıramamıştır. Bozcaada'ya yaptıkları gezide burayı çok beğenmişler ilerde gelip oturmak ve dinlenmek amacıyla bir yer de almışlardır. Fakat burada bir gaz ocağı yüzünden geçen eşinin yanma olayı onların gözünü korkutmuş yanık yerleri yıllar geçtiği halde o günleri hatırlatan acı kaşınmalarla yalnız hastayı değil Cavit Tütengil'i de dedirgin etmiştir.

Tütengil'in Milletvekilliği Adaylığı :

Tütengil üç oy daha alsa milletvekili oluyordu. Durum şu idi; Kurucu meclis için kimi derneklere kontenjan verilmişti. Bir kontenjan da, bir mebus da İstanbul Öğretmenler derneğine verilmişti. Bu derneğe federe Türkiye İçtimai ve Harsî Araştırma derneği de seçime iki üye katılıyordu. Biri ben öteki Tütengil idi. Bir kaç tur yapıldı, rey Münir Aktepe ile C.O. Tütengil üzerinde toplanıyordu. Tütengil seçilemedi. Durumu Ord. Prof. Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'na söyledim:

— Canım Tütengil daha genç, ondan öğretim sahasında istifade edilecek.

Tütengil Milli Eğitim Bakanı Yapılmak İstiyor :

Bizlere bu olayı hiç söylememiştii. Ölümünden sonra yapılan kimi yayınlarda onu Millî Eğitim Bakanı yapmak istediklerini öğrendim. Eşine de sordum oda doğruladı. Bu konu için Ankara'ya çağrıldığını fakat prensipte anlaşma olmadığı için sonuç alınmadığını belirtti.

Düşmanları :

Yalnız yılanın değil, ceylanın da düşmanı var. Tütengil iyi adamdı ama onu kıskananlar onu çekemeyenler de vardı. Yalnız kötü, kırık, çirkinin değil; güzel, iyi, doğrunun da düşmanları vardır. Hele bu kıyıcı düşmanları uzaktan değil yakınlardan aramalı. Tütengil başarılı yollardan yürürken onu tökezlemeye çalışanlar olmuştur. Sağlığında mezarını alması, eşine metanet tavsiye etmesi, düşmanlarını ve kendine yapılacakları çok iyi bildiğini gösteriyor.

Katiller :

7.12.1979 günü Tütengil 8.30 da evden çıkar çıkmaz, evine telefon edilip Hocamız bugün derse gelecek mi? diye soruluyor. Evden de "Şimdi çıktı, geliyor.." yanıtı veriliyor. Çok geçmeden Tütengil'in vurulduğu haberi eve ulaşıyor. Hasta olan Şükriye Hanım ayağında çorap, birinde ayağının terlik birinde iskarpin cinayet yerine koşuyor. Tütengil ölmüştür. Hanım beyin kanaması ihtimali olduğundan

görüştürmeden men ediliyor. Almanya'da mastırını yapmakta olan Ka-ya'ya haber gidiyor.

İnancı Yolunda Şehit Oluşu :

Savaşa gidenin geri dönmeden daha çok orada kalması gelenek ve olanaktır. Tütengil de bir inanç, bir ülkü eri idi. Belki de bu ülkünün büyük komutanlarından idi. Öleceğini, öldürüleceğini biliyordu. Fakat inancından dönmüyordu. Ona tehlikede olduğunu açık kapalı yollarla söyleyenler olabilir. Fakat o lisanı hali, mütevekkil gülümsemesiyle söylenenleri cevaplandırmıştı.

Saati :

Cinayet yerinde C.O. Tütengil'in fotoğrafını koyan gazeteler, onu yüzü koyun çantasının arkasına yumulduğunu, kolundaki saatin işlediğini fakat göğsündeki yüreğin durduğunu belirtiyor.. Rahmetli evinden her zaman saatinde çıkar saatinde dersine girer işlerini bir batılı gibi saat ile yürütürdü. Bir kez konuşmamızda "Kış geldi gündüzler kısaldı iş görme randımanım düştü" demiştim. O da karşılık olarak, "benim saatim var ona göre davranırım" demişti. Bu münakaşaya değer bir sözdü. Kolundaki saat nedense bende bu anının çağrışımını yaptı. Bir yanda zaman kavramının sembolü oldu. Bence de zamanın değeri büyüktür. Zaman hırsızlığı, hırsızlıkların en kötüsüdür. Zamanın kronometre ile ölçüldüğü çağda öldürülmek zaman barajını yıkmaktır. Vadesi yetmeyenin ecelini getirmek recm edilecek bir suçtur. Bir hukukcu olarak da İlâhî adalete inananlarız. Ziya Paşa da kanıtıyor: İşte fetvası:

Zalim yine bir zulme giriftar olur ahar

Elbette olur ev yıkanın hanesi viran..

Tütengil'in kol saati ile çıkan en belirgin fotoğrafı 8.12.1979 günlü Tercüman Gazetesinde yayınlanmıştır.

Ölümünün Yankıları :

Tütengil'in ölümü yurt içinde "Millî Matem" oldu. Bilenler bilmiyenler olayı kınadı, ona acıdı. Bir yaprağın koparılmasını suç sayan gelenek ve hukukumuzun, dersine giden bir profesörün kur-

şunlanmasına yediden yetmişe kadar tasalandı. Cenaze töreni görülmemiş ölçüde büyüktü. Yazılanlar söylenenler cildleri dolduran kitap olur. Bana da dokuz yerden baş sağlığı ve üzüntü teli geldi. Tütengil'i her zaman görüp fakat onun kim olduğunu bilmeyen komşu kadın ölümü dolayısıyla bir komşusuna "Yahu Cumhurbaşkanı, Başbakanın, büyüklerin, gazetelerin ölümünü yazdığı adam bizim komşumuzmuş da bu kadar büyük olduğunu bilmiyormuşuz" diye yanık-mışlardır. Bu sözü duyunca ben de "şişenin içindeki sıvının zezem mi yoksa tuzruhu mu olduğundan şişenin ne haberi olacak" dedim. Tütengil'in ölümü ile Çukurovalılar da büyük evlâtlarını "Şekerpınarı" nı yitirdi.

Tanrı ölüye rahmet tanıyanlara dayanmak için kuvvet versin.